

65. Sproge kyrka.

Pl. 27, 28.

Litteratur: L 1773, S 142. N. J. Ekdahl, Resa på Gotland 1826 (ATA), s. 5 (den där nämnda teckningen, som även åberopas L 1773, synes vara förkommen).

Äldre avbildning: P. A. Säve, teckning (S 170 II i UUB).

Gravhäll med runinskrift. Den står numera lutad mot östra väggen av kyrkboden (en byggnad på kyrkogården strax N om tornet), tillsammans med de tre följande gravhällarna G 66–68. G 65 står längst mot S, d. v. s. närmast kyrkan.

Tidigare har hällen legat på en gravplats på kyrkogården. Den finns märkligt nog ej med i biskop Wallins samlingar (*Analecta Gothlandica*) och är först omtalad av N. J. Ekdahl i hans reseberättelse år 1826. Senare har inskriften granskats även av Carl Säve år 1844. Ekdahls och Säves läsningar äro de enda tidigare kända. Någon avbildning har hittills icke varit tillgänglig.

Kalksten. Längd 2,00 m, bredd upptill 1,20 m, nedtill 1,04 m. Stenen har sålunda en svagt trapetsoid form. Mitt på hällen ett ornerat kors i relief. Runinskrift längs stenens kanter. Den är tämligen väl bevarad men synes ha varit grunt huggen och är därför delvis svårläst.

Inskrift:

✠ **boluiþr** : **i** : **snoþu** : **lit** : **giara** : **hualf** : **yfir** : **sen faþur** : **u[k]** **mopur** : : **napi** : **guþ** : **þaira**
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55

: **sial** : **allra** : **sum** : **hiar** : **huilis** : **under** ✠
 60 65 70 75 80

aupualtr : **kauli** : **giarpi** : **- ua listana**
 85 90 95 100 105 110

»Botvid(?) i Snoder lät göra gravvalv över sin fader och sin moder. Gud vare nådig alla deras själar, som vila här under.

Audvald göte(?) gjorde två likstenar(?).»

Till läsningen: Bistavarna äro ofta svaga, och den rätta läsningen är därför ibland svår att säkert bestämma. Särskilt gäller detta **a**- och **n**-runorna; delvis också **l** och **t** (se 14 **l** och 16, 104, 110 **t**). Det förefaller t. o. m. möjligt, att ristaren rent av har förväxlat **l** och **t**: 3, 64 och 96 **l** i stället för **t**?

1–7 **boluiþr** är tydligt; r. 3 är **l**, icke **t**; felristning? Möjligen är 3 **l** stunget. 9–13 **snoþu** är fullt säkert, även 10 **n** och 11 **o**. Bistavarna i r. 14 och 16 äro alldeles borta. 17 **g** är tydligt stunget. 18 **i** liknar ett **n**, men bistaven är väl en tillfällig fördjupning. 27 **y** och 32 **e** äro tydligt stungna. Intet skiljetecken efter 33 **n**. Endast nedre delen av 39–40 **uk** är tydlig; upptill är stenytan skadad. Mellan 40 **k** och 41 **m** ett avstånd med plats för 2 à 3 runor. Ytan är här ojämn och skrovlig; sannolikt har intet varit ristat. 46 **n** är fullt tydligt. 50 **g** är stunget med en djup prick. 62–66 **allra** är fullt säkert. 64 **l** är stunget; kanske felristning för **d**? 78 **i**, icke **a**; här finns knappast plats för en **a**-bistav. 82 **d** och 83 **e** äro stungna.

93 **k** är icke stunget. 94–95 **au** är tydligt; likaså 96 **l**, icke **t**. 97 **i** är möjligen stunget med en liten och grund prick. 98 **g** är tydligt stunget. Endast huvudstaven i r. 104 är tydlig; **t** är möjligt, även **n**, men knappast **h**; bistavarna äro i varje fall ytterst svaga. 105–107 **ual** är säkert. Ingen bistav finns på r. 108; **f** är alldeles uteslutet. Intet skiljetecken kan upptäckas i runföljden 104–113. Runorna äro här tämligen djupt huggna och väl bevarade. R. 110 kan ha varit **t** (eller **l**).

Ekdahl (L 1773): 9–13 **siaþu**; 62–66 **eliþa**; 104–113 **hual**... — Säve: 9–13 **snoþu**; 62–66 **eleba**; 93–97 **kauti**; 104–113 **hual**.. **tara** (**hualf þaira** el. **þita**?).

Botviþr är ett på Gotland vanligt mansnamn; något *Bolviþr* är f. ö. icke känt. Samme man har låtit göra gravhällen G 66 över sina barn; tyvärr är förleden i namnet där förstörd, endast efterleden *-viþr* återstår.

i *Snopu* avser gården Snoder i Sproge sn (se även G 66 och G 71). Om ortnamnet *Snoder* se L. Alfvegren, *r-genitiv och are-komposition* (1958), s. 175, *Gotland i blickpunkten* (1961), s. 72; I. Olsson, *Gotländska terrängord* (1959), s. 72.

Mansnamnet *Aupvaldr* förekommer även i G 11 och L 1741 (S 94) Atlingbo, sannolikt även i G 63. Om tillnamnet *gauti göten* (man från Götaland) se I. Fredriksson, *Svenska personnamnsstudier* (1961), s. 132.

Märkligt nog förekomma icke namnen på de båda döda, Botvids föräldrar, över vilka han har låtit göra gravvalvet, i inskriften. Ett liknande fall i inskriften på G 2.

Med »två likstenar» avses tydligen G 65 och 66, som äro huggna av samme mästare och beställda samtidigt av Botvid i Snoder, den ena över hans föräldrar, den andra över hans barn. *Liksten* är ett äldre ord för gravsten (se Söderwall och SAOB); av mlt. *liksten* med samma betydelse.

Om ordet *hvalf* n. se G 7.

»Gud vare nådig alla deras själar, som vila här under»: jfr inskriften G 21 Öja, G 63 Silte, G 66 och G 67.

Det är denna sten, som åsyftas i den i *Kyrkoinventarium* 1830 omnämnda sägnen (se ovan s. 92), P. A. Säve återger sägnen på följande sätt (S 170 II i UUB): »21/8 47. *Pest-stenen på Sproge kyrkogård*. Ingen pest kom till *Eista*, der Presten hade en egen klädning, som han begagnade vid sockenbud o. begrafningar under tiden, mottog buden derom från sitt kammarfönster, red bort då alla på befallning, gifven förut, flydde huset. När han återkom, ingick han åter i sin kammare, o. omklädde sig, o. rökte sig. Men i *Sproge* dog hela församlingen så ut att återstoden kunde stå på ofvantecknade sten: hvilket skedde åren 1710–11.»

66. Sproge kyrka.

Pl. 27, 28.

Litteratur: L 1776, S 145. N. J. Ekdahl, *Resa på Gotland* 1826 (ATA), s. 5 (den L 1776 återopade teckningen av Ekdahl synes vara förkommen).

Gravhäll med runinskrift. Den står numera lutad mot östra väggen av kyrkboden, mellan G 67 t. v. och G 68 t. h.

Tidigare har hällen legat på en gravplats på kyrkogården. Den är, liksom den föregående G 65, omtalad av N. J. Ekdahl i hans reseberättelse 1826. Den har även granskats av Carl Säve år 1844.

Vacker kalkstenschäll. Längd 1,79 m, bredd upptill 1,07 m, nedtill 0,94 m. Stenen har sålunda en svagt trapetsoid form. Mitt på hällen ett reliefhugget, ornerat kors. Runinskriften, som följer stenens kanter, är tämligen nött, delvis med stor svårighet läsbar. Särskilt gäller detta om inskriften på v. sidan upptill.

Inskrift:

... uipr : i : snopu : lit : giara : stan : hi - - : yfir : sin : barn : - api : gup : + p - ira : sial :
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50
 aldra : sum : hi - r : huil - - : - ndir + mibggl ... r ... n ... : sir ...
 55 60 65 70 75 80 85

»-vid i Snoder lät göra denna sten över sina barn. Gud vare nådig alla deras själar, som vila här under ...»

Till läsningen: Framför l u är plats för tre runor, som äro totalt förstörda. Runföljden 5–10 i : *snopu* är fullt tydlig. Bistavarna i 11 l och 13 t äro svaga. 14 g är stunget. Intet spår av bistavar i r. 25–26. 27 y är stunget; likaså 42 g. Bistaven i 38 n är ytterst svag, snarast obefintlig. Nedre delen av r. 45–46 är borta. 56 d är tydligt, med två bistavar. Ingen bistav finns i r. 64; icke heller i r. 70. Bistaven i 71 s är förstörd, liksom hela r. 72. Övriga runor äro fullt tydliga. 74 d är stunget, men knappast 75 i.

Det följande är mycket slitet. Nästan allt vad bistavar heter är borta, och det är därför omöjligt att få